

ERITYISOPETUSUUNNITELMA

Metsäoppilaitos

Simo Sulander

Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2007

JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU
Ammatillinen opettajakorkeakoulu

4.5.2007

Tekijä Sulander, Simo	Julkaisun laji Kehittämishankeraportti	
	Sivumäärä 29	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus ☐ Salainen _____saakka	
Työn nimi Erityissuunnitelma Metsäoppilaitos		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, Ammatillinen erityisopettajakoulutus		
Työn ohjaaja Laakkonen, Pekka		
Toimeksiantaja Jämsän Seudun Ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä; Luonnonvara-ala; Metsäoppilaitos		
Tiivistelmä <p>Työn tavoitteena oli laatia Metsäoppilaitokseen erityisopetussuunnitelma, joka toimisi erityisopetuksen käytännön työkaluna. Metsäoppilaitoksessa ei ole ennen kiinnitetty huomiota erityistä tukea tarvitseviin opiskelijoihin. Erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat ovat opiskelleet integroituna normaaleihin opetusryhmiin, myöskään mukautettuja arvosanoja ei heille ole pääsääntöisesti annettu. Erityisopiskelijoiden varhaisempi ohjaus " perustui linja-auto asemalle ohjaukseen – Lähdetkö pohjoiseen, vai etelään ". Todennäköisesti erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden keskeyttämismäärä oli suuri ja valmistumismäärä vähäinen.</p> <p>Metsäoppilaitoksen painopistealueeksi asetettiin erityisopetus vuodelle 2004. Jämsän seudun ammatillisen koulutuksen kuntayhtymässä oli ylimalkainen erityisopetussuunnitelma ja ainoa erityisopetuksen koulutuksen saanut opettaja oli ammattioppilaitoksen äidinkielenopettaja.</p> <p>Syksyllä 2003 erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden määrä "hyppäsi vasten kasvoja " ja opetuksen ongelmat oireilivat pahasti. Ehdotuksestani luokkajako pistettiin uusiksi ja perustettiin erityisryhmä, jossa oli HOJKS:sattuja opiskelijoita ja muita opiskeluvaikeuksia omaavia.</p> <p>Luin kaiken mahdollisen erityisopiskelusta ja tutustuin erityisopetusta koskeviin lakeihin ja asetuksiin, niiden pohjalta tein viisi sivuisen erityisopetusta koskevan suunnitelman. Koska halusin "satsata " erityistä tukea vaativiin opiskelijoihin, hain erityisopettajakoulutukseen, opiskelussa suunnitelman sisältö selkeytyi ja suunnitelma rakentui pikkuhiljaa.</p> <p>Erityisopetussuunnitelma on elävä suunnitelma, jonka täytyy muuttua ajan ja opiskelijoiden mukaan. Suurin ongelma on opettajien (ei kaikkien) muutosvстарinta. Erityisopiskelijoiden huomioiminen opiskelussa on pitkä tie, mutta se kannattaa.</p> <p>Tämä erityisopetussuunnitelma on koulukohtaisen opetussuunnitelman liite, jotta se voidaan paremmin päivittää. Erityisopetuksen suunnitelma on vahvistettu ja se on nyt käytössä metsäoppilaitoksessa ja sen muunneltu versio myös Maa- ja Puutarhaoppilaitoksessa Jämsässä. Erityisopetus on vähentänyt poissaoloja ja lisännyt tutkinnon suorittaneiden määrää huomattavasti – keskeyttämis-% on alle viiden.</p>		
Avainsanat (asiasanat)		
Muut tiedot		

Author(s) Sulander, Simo	Type of Publication Development project report	
	Pages 26	Language English
	Confidential ☐ Until _____	
Title The plan of vocational special needs College of Forestry		
Degree Programme Teacher Education College, Vocational special needs teacher education		
Tutor(s) LAAKKONEN, Pekka		
Assigned by Jämsän Seudun Ammatillisen koulutuksen kuntayhtymä; luonnonvara-ala; Metsäoppilaitos		
Abstract <p>The target of the project was to draw up a special education plan for College of Forestry that would serve as a practical tool for special needs education. Earlier it had not been taken notice of students with special needs in College of forestry. Students with special needs had studied integrated into normal classes, and they had not normally been given adjusted grades. Guidance of students with special needs was earlier based on the principal “the bus to the station – are you going to the northwards or southwards?” Probably the number of the students with special needs who discontinued college was big and the number of graduated ones small. Special needs education was defined as a main focus in the College of Forestry in the year 2004. There was a cursory special needs education plan in the Vocational Training Centre of Jämsä Region, and the only teacher with special needs education was a Finnish language teacher in Vocational College.</p> <p>In the autumn 2003 the number of students with special needs stroke in the face and problems in teaching were very striking. Because of my proposal the classes were redivided and a special class was established for students individual educational plan for the students with other problems. I read all available material on special needs education and got familiar with the laws and statutes on the special needs education. On the basis of these I made a five-page-plan concerning special needs education. Because I wanted to invest in students with special needs, I applied for vocational special needs teacher education. During the studying process the contents of the plan became clearer and the plan was gradually progressed.</p> <p>Special needs education plan is a flexible plan that will have to be changed all the time and according to the needs of students. The biggest problem is teachers’ (not all) resistance to change. Considering students with special needs is a long way but a worthwhile one. This special needs education plan is an attachment of education plan relating to this colleges it will be able to the better updated. The plan has been validated and now it is use in College of Forestry and a modified version in the College of Agriculture and Horticulture. Special needs education has decreased absences and substantially increased the number of graduated students. Discontinuance percent is less than 5 percent.</p>		
Keywords		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	3
2 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN	4
2.1 Ammatillinen koulutus ja sen tarkoitus	4
2.2.1 Koulutuksenjärjestäjänroolierityisopetuksessa.....	5
2.2.2 Järjestämisperusteet.....	6
3 METSÄOPPILAITOKSEN ERITYIOPETUSSUUNNITELMAN OSA- ALUEET	6
3.1 Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kartoittaminen.....	7
3.2 Erityisopetuksen tarpeessa olevan opiskelijan määrittäminen.....	8
3.2.1 HOJKS-prosessin kuvaus.....	9
3.3 Työtapoja ja menetelmiä.....	9
3.4 Yhteistyötahot.....	11
3.5 Erityisopetuksen vastuut ja resurssit.....	12
3.5.1 Erityisopetuksen vastuut.....	12
3.5.2 Erityisopetuksen resurssit.....	12
3.6 Arviointi ja seuranta.....	14
3.6.1 Erityisoppilaan arviointi.....	14
3.6.2 Seuranta.....	15
3.7 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.....	15
4 POHDINTA.....	17
LÄHTEET.....	20
LIITTEET.....	21
Liite 1, Yhteiset painotukset.....	21

Liite 2. Opiskelijan arvioinnin yhteiset painotukset.....	24
--	-----------

1 JOHDANTO

Ammatillisen koulutuksen lainsäädäntö uudistettiin vuonna 1998. Sen mukaan koulutuksen järjestäjän tulee hyväksyä koulutusta varten opetussuunnitelma, joka perustuu Opetushallituksen laatimiin opetussuunnitelman perusteisiin. Siihen tulee sisällyttää kaikkia koulutusaloja ja tutkintoja varten yhteinen osa ja tutkinnoittain eriytyvät osat. Yhteisessä osassa tulee määritellä tarvittavin osin kaikille koulutusaloille yhteisten periaatteiden ja menettelytapojen ohella koulutusaloittain eriytyvät osat. Yhteisen osan tulee sisältää myös erityisopetuksen ja siihen liittyvien tukipalveluiden järjestäminen. Opetusministeriö laati mallin esimerkit opetussuunnitelmatyön perusteeksi kaikkiin perustutkintoihin ja koulutusohjelmiin, sekä niiden yhteisiin osiin.

Samaan aikaan valmistui myös Ehdotus erityisopetuksen strategiaksi toisen asteen ammatilliseen koulutukseen (Opetusministeriö 2002) ja kyseisen strategian toimenpideohjelma (Opetusministeriö 2004). Näiden mukaan erityisopetusta koskevaa yhteistä osaa kutsutaan: **koulutuksen järjestäjän erityisopetuksen suunnitelmaksi.**

Erityisopetuksen suunnitelman tulee sisältää opetussuunnitelman perusteiden mukaan (Opetushallitus 2001, 77) erityisopetuksen ja siihen liittyvien tukipalvelujen järjestämiseen:

- toteutus
- opetusmenetelmät
- tuki- ja erityispalvelut
- asiantuntijapalvelut
- yhteistyötasot
- vastuut

Lisäksi opetussuunnitelman perusteissa edellytetään, että oppilaitoksen tulee varata erityisopetukseen riittävät voimavarat ja koko oppilaitosyhteisön tulee tukea erityistukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimista (Opetushallitus 2001, 78).

Koulutuksen järjestäjän erityisopetuksen suunnitelmien tulisi sisältää muun muassa seuraavia asiakokonaisuuksia (AMES 2/2005):

- opiskelijavalinnan periaatteet ja yhteistyö perusopetuksen, kotikuntien ja muiden sidosryhmien kanssa
- alueellisen yhteistyön periaatteet
- erityisopetuksen järjestämisperiaatteet ja toteutustavat; pyritäänkö inklusiivisiin ratkaisuihin vai integraatioon
- erityisopiskelijaksi nimeämisen periaatteet ja käytännön päätöksentekoprosessi
- erityisopetuksen resursoinnin ja työnjaon periaatteet

Metsäoppilaitoksen erityisopetussuunnitelmassa pyritään luomaan alussa mahdollisimman selväpiirteinen ja yksityiskohtainen suunnitelma, jossa koko työyhteisö tukisi erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden henkistä kasvua ja

oppimista; jotta heistä kasvaisi yhteiskuntakelpoisia ja työelämän tarpeita vastaavia, omien edellytystensä mukaisia kansalaisia. Metsäoppilaitoksen erityisopetuksen suunnitelman pitää kehittyä opiskelijoiden ja yhteiskunnan, sekä työelämän haasteiden mukana.

Metsäoppilaitoksessa erityisopetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma on koulukohtaisen opetussuunnitelman (KOPS) liite. erityisopetussuunnitelma perustuu arvopohjaltaan ja periaatteiltaan valtakunnalliseen ja koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan.

2 KOULUTUKSEN JÄRJESTÄMINEN

2.1 Ammatillinen koulutus ja sen tarkoitus

Sen mukaan, mitä laissa ammatillisesta koulutuksesta (L 630/98 2§, 5§) ja valtioneuvoston päätöksessä (VnP 213/99) on säädetty, ammatillisen peruskoulutuksen tulee antaa opiskelijalle laaja-alaiset ammatilliset perusvalmiudet alan eri tehtäviin ja erikoistuneemman osaamisen ja ammattitaidon yhdellä tutkinnon osa-alueella siten, että hän voi tutkinnon jälkeen siirtyä työelämään, suoriutua alansa vaihtelevista työtehtävistä myös muuttuvissa oloissa sekä kehittää ammattitaitoaan elämän läpi. Yhteistyöllä elinkeinoelämän ja työpaikkojen kanssa tulee varmistaa, että koulutus vastaa työelämän ammattitaitovaatimuksia. Koulutuksen tulee edistää työllistymistä ja mahdollisuuksia ryhtyä itsenäiseksi ammatinharjoittajaksi.

Koulutuksen tulee kannustaa opiskelijaa harrastuksiin ja persoonallisuuden kehittämiseen sekä tukea jatko- opintovalmiuksia tarjoamalla hänelle monipuolisia, vapaasti valittavia opintoja. Koulutuksesta tulee luoda avoin ja myönteinen oppimisympäristö, jossa elämäntaidot vahvistuvat ja opiskelijasta kehittyy vastuuntuntoinen ja velvollisuuksistaan huolehtiva kansalainen ja työyhteisön jäsen.

Opetuksessa tulee kiinnittää huomiota oppimisvalmiuksiltaan ja tavoitteiltaan erilaisiin opiskelijoihin sekä tarvittaessa kehittää tukitoimia yhteistyössä kotien ja koulun ulkopuolisten asiantuntijoiden kanssa. Opiskelijan myönteistä yksilöllistä kehitystä ja tervettä itsetuntoa tulee tukea.

Koulutuksen tulee edistää demokratiaa, miesten- ja naisten tasa-arvoa kaikilla yhteiskunnan aloilla ja yleistä tasa-arvoa työelämässä ja yhteiskunnassa.

2.2.1 Koulutuksen järjestäjän rooli erityisopetuksessa

Suomessa ei ole oppivelvollisuutta toisen asteen koulutuksen osalta, mutta koulutuksen tasa-arvoperiaatteen mukainen mahdollisuus kouluttautumiseen tarjotaan koko ikäluokalle myös toisella asteella. Opetusministeriön koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmassa vuosille 1999 - 2004 todetaan seuraavaa:

koko ikäluokalle tarjotaan jatko-opintomahdollisuudet lukiossa tai ammatillisessa peruskoulutuksessa (Opetusministeriö 1999). Osa peruskoulun päättäneistä nuorista tarvitsee erityisopetuksellisia järjestelyjä kyetäkseen osallistumaan koulutukseen ja suoriutuakseen vaatimuksista. Toisen asteen erityisopetuksesta on säädöksiä vain ammatillista koulutusta koskevassa laissa (L 630/1998) ja asetuksessa (A 831/1998).

Opetussuunnitelmien perusteissa korostetaan kaikkien yhdenvertaisuutta osallistua ammatilliseen koulutukseen sekä sijoittua työhön ja yhteiskuntaan täysivaltaisina jäseninä. Yhdenvertaisuusperiaatteeseen sisältyy integraatioperiaate, jonka mukaan erityistä tukea tarvitsevien ammatillinen koulutus tulee ensisijaisesti tavallisissa ammatillisissa oppilaitoksissa samoissa ryhmissä muiden kanssa tai erityisryhmissä taikka kummassakin (opetussuunnitelman perusteet 2001, 77). Ammatillisten erityisoppilaitosten tehtävä on huolehtia ensisijaisesti vaikeavammaisten koulutuksesta sekä valmentavasta ja kuntouttavasta opetuksesta ja ohjauksesta (opetussuunnitelman perusteet 2001, 77).

Erityisopetuksella pyritään myös opintojen keskeyttämisen vähentämiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn. Erityisopetusta voidaan järjestää myös oppisopimusmuotoisena, jos tuntuu toimivammalta tavalta suorittaa ammatillisen opetuksen perusopetuksen näyttötutkinto.

Opiskelijaksi pyrkivällä on oikeus vapaasti hakeutua haluamaansa ammatilliseen koulutukseen (L630/1998, 26§). Ammatilliseen perustutkintoon johtavaan koulutukseen voidaan ottaa opiskelijaksi henkilö, joka on suorittanut perusopetuksen oppimäärän tai, sitä vastaavan aikaisemman oppimäärän. Opiskelijaksi voidaan ottaa myös muu henkilö, jolla koulutuksen järjestäjä katsoo olevan riittävät edellytykset koulutuksesta suoriutumiseen.

Opiskelijaksi ei voida ottaa sellaista henkilöä, jonka sairaus tai vamma ilmeisesti on esteenä koulutukseen osallistumiselle. Opiskelijaksi pyrkivän tulee antaa koulutuksen järjestäjälle opiskelijaksi ottamisen arvioinnin edellyttämät terveydentilaansa koskevat tiedot. Koulutuksen järjestäjä päättää muista opiskelijaksi ottamisen perusteista sekä mahdollisesti järjestettävistä pääsy- tai soveltuvuuskokeista. Hakijoihin on sovellettava yhdenvertaisia valintaperusteita (L 630/1998, 27§).

Erityisopetuksessa tutkintovaatimusten tavoitteita on mahdollista mukauttaa ja opiskelijalle voidaan tarjota yksilöllisiä tuki-, opiskelijahuolto- ja kuntoutuspalveluja (Opetushallitus 1999a). Opetus on mukautettava siten, että opiskelija mahdollisimman suuressa määrin saavuttaa opetussuunnitelman perusteissa annetut tavoitteet. Erityisopetuksena ei pidetä tukiopetusta, joka annetaan opinnoissa tilapäisesti jälkeenjääneille tai opiskelijoille, joilla on lieviä oppimis- tai sopeutumishäiriöitä (A 831/1998, 8§).

Erityisopetus oli asetettu vuoden 2004 painopistealueeksi metsäoppilaitoksessa.

2.2.2 Järjestämisperusteet

Ammatilliseen perustutkintoon tähtävää koulutusta järjestetään ja rahoitetaan muun muassa luonnonvara-alalla (A 831/1998, 1§).

Jokaisessa Suomen ammatillisessa oppilaitoksessa voidaan järjestää erityisopetusta niillä perustutkinnoilla, joihin oppilaitos on saanut opetusministeriön järjestämisluvan. Lisäksi erityisopetuksena voidaan toteuttaa vammaisten opiskelijoiden valmentavaa ja kuntouttavaa opetusta ja ohjausta niissä ammatillisissa oppilaitoksissa, joille opetusministeriö on myöntänyt koulutustehtävänä tämän koulutuksen järjestämisen (A 831/1998, 20§). Jämsän seudun koulutuskeskuksella ei ole kyseistä lupaa.

Kaikkien ammatillisten oppilaitosten tulee laatia suunnitelma erityisopetuksen järjestämisestä (Opetushallitus, 1999a). Oppilaitoksen suunnitelmassa määritellään erityisopetuksen periaatteet, tavoitteet, toteutus, opetusmenetelmät, tuki- ja erityispalvelut, asiantuntijapalvelut, yhteistyötahot ja vastuut. Oppilaitoksen on varattava näihin tehtäviin riittävät voimavarat, niin että jokaisella opiskelijalla on mahdollisuudet saada sitä tukea, jota hän yksilöllisesti tarvitsee. Opintososiaalisina etuina erityisopetusta saavalla opiskelijalla on oikeus opiskelun edellyttämiin avustajapalveluihin, muihin oppilashuollon palveluihin sekä erityisiin apuvälineisiin (L 630/1998, 38§).

Opiskelijan erityisopiskelun tarve määritellään jokaisessa oppilaitoksessa itsenäisesti oppilaitoksen henkilöstön harkintaan ja opiskelijan/hänen huoltajansa suostumukseen perustuen.

Oppilaitokset ilmoittavat lukukausittain erityisopetusta saavien opiskelijoiden määrän Opetushallitukseen (20.09 ja 20.01). Erityisopetusta saavien opiskelijoiden rahoitus on yleisissä ammattioppilaitoksissa 1,5-kertainen muiden saman alan opiskelijoihin verrattuna (A 806/1998, 9§). Tällä lisärahoituksella oppilaitos järjestää erityisopiskelijalle tämän tarvitseman lisäopetuksen, opiskelijahuoltopalvelut sekä muut tuki- ja kuntoutuspalvelut.

Tavoitteena on, että opiskelija voi opiskella, menestyä opinnoissaan ja saavuttaa sellaisen toimintakyvyn ja osaamisen tason, että hän voi sijoittua työhön ja elää mahdollisimman itsenäisesti yhteiskunnassa.

Opetusministeriön ammatillisen peruskoulutuksen strategiatyöryhmän mietinnössä linjattiin erityisopetuksen painoalueita kuten: Esteettömyys, erityisopetuksen kysynnän ja tarjonnan vastaavuus, joustavan valinnan käytön lisääminen, koulutusalaakohtaisen tarjonnan lisääminen erityisopetuksessa ja opinto-ohjauksen lisääminen erityisopetuksessa (Opetushallitus 2002).

3 METSÄOPPILAITOKSEN ERITYIOPETUSSUUNNITELMAN OSA-ALUEET

Metsäoppilaitoksen erityisopetussuunnitelma noudattaa pääosin valtakunnallisen opetussuunnitelman perusteiden jaottelua, liitteenä (Liite 1) ovat:

- Yhteiset painotukset
- kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen
- metsäalan perustutkinnon ja koulutusohjelmien tavoitteet

Erityisopetussuunnitelman osa-alueet:

1. erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kartoittaminen
2. erityisopetuksen tarpeessa olevan opiskelijan määrittely
3. työtapa ja menetelmiä
4. yhteistyötahot
5. erityisopetuksen vastuut
6. arviointi ja seuranta
7. henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

3.1 Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kartoittaminen

opiskelijoiksi valituiden listoilta poimitaan ne opiskelijat, joilla on mukautettuja arvosanoja yhteisvalintalistalla (KT 2) sekä ne opiskelijat, jotka ovat suorittaneet kokonaan mukautetun peruskoulun (KT 6), lisäksi kartoitetaan ne opiskelijat, joilla on erittäin huono todistus (lukuaineiden keskiarvo < 6.00). Yhteishakukartoituksen tekee oppilaskuraattori ja toimittaa sen oppilaanohjaajalle ja erityisopetuksesta vastaavalle koordinaattorille viikkoa ennen syyslukukauden alkamista. Joustavassa valinnassa hakeviin kiinnitetään erityistä huomiota ja pyritään kartoittamaan erityistä tukea tarvitsevat opiskelijat; opinto-ohjaaja ja erityisopetuksesta vastaava koordinaattori osallistuvat joustavan valinnan prosessiin. kaikilta mahdollisesti erityistä tukea tarvitsevilta opiskelijoilta pyritään saamaan siirto-HOJKS:it.

Ensimmäisen viikon aikana uusille opiskelijoille pidetään lähtötasotestit äidinkieliessä ja matematiikassa. Testit järjestävät äidinkielenopettaja ja matematiikanopettaja, tulokset käsitellään erityisopetuksesta vastaavan koordinaattorin kanssa.

Oppilaanohjaaja tai luokanvalvojat haastattelee kaikki ensimmäisen vuoden opiskelijat ensimmäisen viikon aikana ja toimittaa haastattelulomakkeet erityisopetuksesta vastaavalle koordinaattorille. Erityisopetuksesta vastaava koordinaattori kokoaa yhdistelmän mahdollisesti erityistä tukea tarvitsevista opiskelijoista ja haastattelee heidät. Erityisopetuksesta vastaava koordinaattori lähettää alaikäisten opiskelijoiden vanhemmille/huoltajille tiedotteen, jossa pyydetään myös lupaa siirto-HOJKS:in hankkimiseen ja suostumusta HOJKS:in laadintaan.

3.2 Erityisopetuksen tarpeessa olevan opiskelijan määrittäminen

Laki ammatillisesta koulutuksesta (L 630/1998, 20§) määrittelee erityisopetusta tarvitsevan opiskelijan seuraavasti: Vammaisuuden, sairauden, kehityksen viivästymisen, tunne elämän häiriön tai muun syyn vuoksi opetus tai opiskelijahuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetus annetaan erityisopetuksena. Erityisopiskelijalla voi olla yksi tai useampia alla mainituista rajoitteista, rajoitteen tulee olla jatkuva:

- peruskoulun mukautetun oppimäärän suorittanut tai hänellä on erittäin huono todistus
- lähtötasomittausten ja haastattelujen perusteella puutteelliset oppimisvaikeudet
- opiskelija, jolla on vakavia kehitysvaikeuksia, sosiaalisia ongelmia tai sopeutumisvaikeuksia
- opiskelija jolla on vamma tai sairaus
- työskentelyn ja/tai oppimisen hitaus
- tarkkaavaisuuden lyhytkestoisuus
- tunne elämän kypsymättömyys ja arkuus; esimerkiksi sopimattomia käyttäytymismuotoja normaaleissa tilanteissa ja kyvyttömyys luoda ja ylläpitää tyydyttäviä suhteita opettajiin ja opiskelijatovereihin
- kykenemättömyys säännölliseen opiskeluun; poissaolot, suorittamattomat kurssit
- erityiset puhe-, lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet tai matemaattiset vaikeudet tai motoriikan häiriö

Tilastokeskus käyttää seuraavaa määrittäytapaa. Ensisijainen syy, joka edellyttää erityisopetusta:

1. hahmottamisen, tarkkaavaisuuden ja keskittymisen vaikeudet
2. kielelliset vaikeudet
3. vuorovaikutuksen ja käyttäytymisen häiriöt
4. lievä kehityksen viivästymä
5. vaikea kehityksen viivästymä; vaikea tai keskivaikea kehitysvamma
6. psyykkiset pitkäaikaissairaudet
7. fyysiset pitkäaikaissairaudet
8. autismiin ja Aspergerin oireyhtymään liittyvät oppimisvaikeudet
9. liikkumisen ja motoristen toimintojen vaikeudet
10. kuulovamma
11. näkövamma
12. muu syy, joka edellyttää erityisopetusta

Opiskelu tapahtuu:

1. erityisryhmässä
2. muiden opiskelijoiden kanssa samassa ryhmässä (integroituna)

Metsäoppilaitos kirjaa opiskelijan HOJKS:iin erityisopetuksen perusteeksi tilastokeskuksen käyttämän määrittystavan, samoin opiskeleeko hän erityisryhmässä vai integroituna.

HOJKS:iin kirjataan tilastoinnista poiketen useampikin syy erityisopetuksen tarpeeseen.

3.2.1 HOJKS-prosessin kuvaus

Todetaan tarve erityisjärjestelyihin:

- lääkärin tai muun asiantuntijan toteama opiskeluun vaikuttava syy tai asia
- peruskoulusta saatujen tietojen edellyttämänä
- laajennetun opiskelijahuoltoryhmän toteama peruste
- vanhempien, huoltajan tai opiskelijan itse ilmoittama syy
- lähtötasotestien tulosten perusteella
- opettajan tai luokanvalvojan opetustilanteissa havaitsema peruste, jonka opiskelijahuoltoryhmä toteaa tarpeelliseksi.

Päätös HOJKS:in laatimisesta:

- laajennettu opiskelijahuoltoryhmä päättää asiasta
- ennen päätöstä kuullaan opiskelijaa ja tarvittaessa hänen vanhempiaan tai huoltajiaan, luokanvalvojaa ja muita asianosaisia
- tarvittaessa ollaan yhteydessä ulkopuolisiin asiantuntijoihin
- oppilaitoksenrehtori vahvistaa opiskelijahuoltoryhmän päätöksen HOJKS:in laatimisesta

HOJKS:in laatiminen:

- erityisopetuksesta vastaava koordinaattori laatii kirjallisen suunnitelman lomakkeelle
- erityisopetuksesta vastaava koordinaattori ja opiskelija allekirjoittavat suunnitelman, tarvittaessa suunnitelman allekirjoittavat myös vanhemmat tai huoltaja.

3.3 Työtapoja ja menetelmiä

Erityisopetuksen tavoitteena on, että opiskelija mahdollisimman suuressa määrin saavuttaa saman pätevyyden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa (Opetushallitus 2001, 78).

Erityisopetuksen tavoitteena on opiskelijan henkilökohtaisista tarpeista lähtevä oppimisen ja kasvun edistäminen ja turvaaminen. yleistavoitteet ovat samat kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa eli lähtökohtana on opiskelijan omiin vahvuuksiin pohjautuva työllistävän ammattitaidon saavuttaminen.

Koulutuksen yleisten tavoitteiden lisäksi erityisopetuksen tavoitteena on edistää opiskelijan oman elämän hallintaa ja kasvua yhteiskunnan osallistuvaksi jäseneksi. Tavoitteena on että erityisopiskelija suorittaa ammatillisen tutkinnon, mahdollisimman vähin mukautetuin arvosanoin.

Opetus metsäoppilaitoksessa toteutetaan joko integroituna opetuksena normaaliluokissa tai, jos erityistä tukea runsaasti tarvitsevia opiskelijoita on riittävästi myös pienryhmänä.

Sosiaalisesti riippuvat nuoret hakevat oppimistilanteissa hyväksyntää, joko opettajilta tai kanssaopiskelijoilta, he haluavat palautetta osatakseen käyttäytyä hyväksyttävästi. Minäänsä puolustavalle nuorelle opiskelutilanteet värittyvät kielteisinä uhkina, ahdistuksena ja häpeän tunteilla; he haluavat olla yhtä hyviä kuin muut. Kielteisten asioiden torjuminen saattaa tulla tärkeämmäksi kuin oppiminen.

Annetun palautteen johdonmukaisuus on tärkeää kaikille nuorille, mutta korostuu erityisesti tarkkaavaisuushäiriöisillä nuorilla. Tärkeä asia on myös välittömyys – palaute on saatava heti. Yhteisten pelisääntöjen luominen opiskelussa ja käyttäytymisessä on erittäin tärkeää.

Erityisopiskelijalle on syytä käydä päivittäin läpi päivän ohjelma ja tavoitteet, myös palautteen antaminen päivän päätyttyä edistää oppimista. Asenneilmapiiri on tärkein työkalu erityisopetuksen onnistumisessa, opettaja on myös avainasemassa myös opiskelijatovereiden suhtautumiseen.

Koulutuksen järjestämisestä vastaavien toimielinten jäsenet ja henkilöstö eivät saa luvattomasti ilmaista sivullisille, mitä he ovat koulutukseen liittyviä asioita hoitaessaan tietää opiskelijoiden ja henkilöstön sekä heidän perheenjäsentensä henkilökohtaisista oloista ja taloudellisesta asemasta (L 630/1998, 42§).

Erityisopetuksessa käytettäviä opetusmenetelmiä, pedagogisia ratkaisuja voivat olla esimerkiksi seuraavat.

1. ryhmätilanteisiin liittyvät menetelmät:
 - yhteistoiminnallinen opiskelu
 - projektiopiskelu
 - samanaikaisopetus
 - ongelma-perustainen opiskelu
 - joustava ryhmäjaottelu
2. henkilökohtaiseen ohjaukseen liittyvät menetelmät:
 - käytäntöpainotteinen työvaltainen opiskelu
 - tietokoneavusteinen opiskelu
 - yksilöllinen opiskelun ohjaaminen
 - ohjaajan ohjaus ja tuki
 - opiskelutehtävien tavoitteiden mukauttaminen
 - tehostettu opinto-ohjaus
 - opiskelutehtäviin käytettävän ajan joustaminen

3. työssäoppimiseen liittyvät menetelmät:
 - yksilöllinen työssäoppimisen ohjaus ja järjestelyt
 - työvalmentajan tuki työssäoppimisessa
 - lisätty työssäoppiminen
 - työpaikkaohjaajan korotettu tuki
 - verkkolehden käyttö raportoinnissa ja yhteydenpidossa
4. Eriyttäminen voi merkitä:
 - suppeampia tavoitteita
 - tavoitteiden pilkkomista osatavoitteiksi
 - vähemmän opiskeltavia asioita
 - enemmän ohjausta ja tukea
 - erilaisia oppimateriaaleja; esim. selkokielelle muokattuja
 - puhuvan teksturin käyttöä
 - erityisiä opetusmenetelmiä
 - tuttuja oppimisympäristöjä
 - suullisia kokeita
 - käytännön kokeita
 - näyttöjä

3.4 Yhteistyötahot

Yhteistyöverkonluominen on erityisopetuksen onnistumisen perusta. Metsäoppilaitoksen suurin ongelma opiskelijoiden kotikuntien kanssa on opiskelijoiden hakeutuminen hyvin laajalta alueelta, joten jatkuva yhteistyö kaikkien kuntien kanssa on mahdotonta.

Opiskelijan henkinen hyvinvointi ja tasapaino ovat erityisopetuksen ja kuntoutuksen tavoitteita ammatillisten tavoitteiden ohella. Alueellisen yhteistyöverkon luominen on metsäoppilaitoksen seuraava haaste.

Yhteistyötahoja:

- perheet ja muut läheiset
- nuorisotoimi
- sosiaalitoimi
- seurakunnat
- muut oppilaitokset
- kansaneläkelaitos
- työvoimatoimistot/työvoiman palvelupisteet
- vakuutusyhtiöt
- työeläkelaitokset
- peruskoulut
- päihdehuolto
- mielenterveystoimistot
- kuntoutuslaitokset
- työterveyshuolto
- vammaisjärjestöt
- poliisi

- työelämä

3.5 Erityisopetuksen vastuut ja resurssit

3.5.1 Erityisopetuksen vastuut

Metsäoppilaitoksen erityisopetuksen päävastuu käytännön järjestelyistä on erityisopetuksesta vastaavalla koordinaattorilla (ERVAK).

Laajennettu opiskelijahuoltotyöryhmä päättää HOJKS:ien laatimisesta, laajennettuun opiskelijahuoltotyöryhmään kuuluu kyseisen opiskelijan luokanvalvoja.

Metsäoppilaitoksen rehtori vahvistaa laajennetun opiskelijahuoltotyöryhmän päätökset.

HOJKS:ien laatimisesta vastaavat ERVAK ja luokanvalvojat yhdessä. Luokanvalvoja kirjaa oman luokkansa erityisopiskelijoiden saamat tukimuodot opiskelijan henkilökohtaiseen HOJKS:iin ja seuraa tarkasti erityistä tukea saavan opiskelijan opintomenestystä, poissaoloja ja muuta käyttäytymistä.

Aineenopettajan tulee raportoida opintomenestyksestä, opintosuoritukseen vaikuttavista poissaoloista ja oppimisvaikeuksista luokanvalvojalle jatkuvasti.

Hylätyistä koe- tai työsuorituksista on raportoitava myös erityisopetuksesta vastaavaa koordinaattoria.

Opiskelijan muista, kuin opetukseen liittyvistä tukitoimista päättää opiskelijahuoltotyöryhmä, oppilaskuraattori ja terveydenhoitaja; päätökset vahvistaa metsäoppilaitoksen rehtori.

3.5.2 Erityisopetuksen resurssit

Erityisopetuksen taloudelliset resurssit määräävät erityisopetukseen käytettävän ajan. Erityisopetuksesta aiheutuvat lisäkulut tuovat metsäoppilaitokselle noin 50 %:n korotuksen luonnonvara-alan keskimääräisestä yksikköhinnasta. Näillä määrärahoilla oppilaitos järjestää ammattihenkilöstöä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden oppimisen tukemiseksi ja toteuttamiseksi.

Metsäoppilaitoksen resurssit erityisopetuksen järjestämiseen:

- erityisopetuksesta vastaava koordinaattori: Vähennys opetusvelvollisuudesta 15 tuntia/erityisopiskelija/vuosi ja muusta työstä 8 tuntia.

- luokanvalvoja: Vähennys opetusvelvollisuudesta 20 tuntia/erityisopiskelija/vuosi ja 10 tuntia muusta työstä.
- luokkakohtaisesti erityistä tukea tarvitseva opiskelija tuo opetukseen keskimäärin 40 tuntia vuodessa ja 20 tuntia muuhun työhön.
- oppimateriaalin ja opetusmateriaalin hankintaan ja kunnossapitoon käytetään keskimäärin 5 % korotetusta yksikköhinnasta.
- kolmannen vuoden oppilaanohjausresurssi käytetään erityisopiskelijoiden osalta työssäoppimiseen ja opintojen jälkeiseen työllistymiseen, tämä tuo opiskelijakohtaisesti 20 tuntia muuhun työhön.

Luokkakohtaisesti erityistä tukea tarvitseva opiskelija tuo vuosittain 60 tuntia lisäresurssia opetukseen ja 30 tuntia muuhun työhön. Lisäresurssi voidaan käyttää myös työpaikkaohjaajan lisätyön tukemiseen tai työssäoppimisen valvonnan matkakulujen ym. tukemiseen. Lisäresurssi käytetään opiskelijakohtaisesti keskimäärin niihin opintokokonaisuuksiin, missä opiskelija tarvitsee eniten tukea. Lisäresurssin käyttäjä kirjaa tukimuodot kirjallisesti ja toimittaa sen opiskelijan luokanvalvojalle. Lisäresurssi käytöstä on aina sovittava etukäteen erityisopetuksesta vastaavan koordinaattorin kanssa. Yli 8 tunnin lisäresurssin käytöstä erityisopetuksesta vastaavan koordinaattori on sovittava rehtorin kanssa.

3.6 Arviointi ja seuranta

Opetushallitus on antanut opiskelija-arvioinnin yleiset perusteet (L 630/1998) ja (A 811/1998, 10§) perusteella.

Arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelijaa myönteisesti omien tavoitteiden saavuttamiseen ja kehitetään hänen itsearviointitaitoaan. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti (L 630/98, 25§). Opiskelijan tiedot ja taidot sekä niiden kehittyminen on arvioitava riittävän usein koulutuksen aikana ja koulutuksen päättyessä (A 811/98, 10§). Opiskelijan yleisen arvioinnin perusteet ovat liitteenä (Liite 2).

3.6.1 Erityisoppilaan arviointi

Opiskelijan arvioinnin tulee olla laadullista. Opiskelijan osaamista verrataan opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja niiden pohjalta laadittuihin arvioinnin kriteereihin. Keskeistä on myös opiskelijan arviointitaitojen kehittyminen. arviointimenetelmien tulee olla monipuolisia, koska opiskelijat osaavat ilmaista osaamisensa eri tavoin. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus näyttää osaamisensa muutenkin kuin kirjallisesti. erityisesti vammat, sairaudet tai niihin rinnastettavat oppimisvaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, vaikeuttavat osaamisen kirjallista osoittamista ja tämä tulee ottaa huomioon arvioinnissa. Arviointi menetelmät valitaan sen mukaan, millaisia opetusmenetelmiä käytetään.

Erityisopetuksessa voidaan poiketa lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään (L 630/98, 20§). Erityisopiskelijoiden arvioinnissa noudatetaan samoja periaatteita kuin muutoinkin. Silloin kun opetussuunnitelman tavoitteita on mukautettu, tästä tehdään merkintä todistukseen. Erityisopetusta saava opiskelija voi saada tutkintotodistuksen, vaikka tavoitteita olisikin mukautettu. Silloin opiskelijalla on opetuksen järjestämistä koskeva henkilökohtainen suunnitelma (HOJKS), joka noudattaa opetussuunnitelman perusteita. Mukautetuista arvosanoista tehdään alaviitteellä merkintä tutkintotodistukseen. Arviointi suoritetaan tavoitteisiin suhtautettuna ja arvosana asteikko on sama kuin yleensä käytössä oleva. Opiskelijan on tiedettävä, että mukautetuin tavoittein suoritettu koulutus saattaa vaikuttaa jatko-opintoihin pääsyyn ja niissä menestymiseen.

Jos opinnot jäävät olennaisilta osin puutteellisiksi, annetaan todistuksen sijasta todistus suoritetuista opinnoista. Sen liitteenä voidaan antaa selvitys siitä, mitä opiskelija parhaiten osaa.

3.6.2 Seuranta

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämisen suunnitelmaa ja muita opiskelijan tarvitsemia tukipalveluja seurataan jatkuvasti, päävastuu seurannasta on luokanvalvojalla.

Seurannan osa-alueet ja vastuut:

- Seurannasta vastaavat kaikki, joille on tiedotettu HOJKS:ista.
- luokanvalvoja ja/tai erityisopetuksesta vastaava koordinaattori keskustelee erityisoppilaan kanssa kuukausittain.
- opintojaksoittain tiedotetaan opiskelijalle/vanhemmille tai huoltajille opintomenestyksestä, poissaoloista ja muista opintoihin vaikuttavista seikoista. Tiedotteen laatimisesta vastaa luokanvalvoja, erityisopetuksesta vastaavan koordinaattorin avustuksella.
- lukukausittain arvioidaan suunnitelmaa ja sen mukaisten toimien tarkoituksenmukaisuutta ja perusteiden voimassaoloa opiskelijahuoltotyöryhmässä.
- tarpeen vaatiessa suunnitelmaa muutetaan ja päivitetään.
- erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden HOJKS:n alkuperäiskappaleita säilytetään metsäoppilaitoksenopintotoimistossa, vastuuhenkilönä opintos sihteeri.

3.7 Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma

HOJKS:in laatiminen perustuu lakiin ammatillisesta koulutuksesta

(L 630/1998, 20§). Lain mukaan jokaiselle erityisopetusta saavalle opiskelijalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Erytisopetuksessa voidaan poiketa edellä mainitun lain ja sen nojalla annetun asetuksen säädöksistä siten kun opetussuunnitelman ja tutkinnon perusteissa määrätään (L 630/1998, 38§), jos:

- opiskelijalla katsotaan joiltakin osin ennestään olevan tutkinnon sisältämiä opintoja vastaavat tiedot ja taidot
- tutkinnon sisältämien opintojen suorittaminen olisi opiskelijalle olosuhteet ja aikaisemmat opinnot huomioon ottaen joiltakin osin kohtuutonta; tai
- se on perusteltua opiskelijan terveydentilaan liittyvistä syistä

Asetus ammatillisesta koulutuksesta (A 811/1998, 8§) määrää

erityisopetussuunnitelman sisällön: Ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 20§:ssä tarkoitettua erityisopetusta saavan opiskelijan henkilökohtaisen opetuksen järjestämistä koskevasta kirjallisesta suunnitelmasta tulee ilmetä:

1. suoritettava tutkinto, opetuksessa noudatettavat suunnitelman tai näyttötutkinnon perusteet ja tutkinnon laajuus sekä opiskelijalle laadittu henkilökohtainen opetussuunnitelma;
2. millä edellä mainitun lain 20§ 1 momentissa tarkoitettulla perusteella opiskelijan opetus annetaan erityisopetuksena;
3. mitä edellä mainitun lain 20§ 1 momentissa ja 38§ 1 momentissa tarkoitettuja opiskelun edellyttämiä erityisiä opetus- ja opiskelijahuoltopalveluja opetuksessa ja sen yhteydessä annetaan; sekä
4. mitä muita henkilökohtaisia palveluja ja tukitoimia opiskelija saa.

Erityisopetuksessa opetus on mukautettava siten, että opiskelija mahdollisimman suuressa määrin saavuttaa saman pätevyyden kuin muussa ammatillisessa koulutuksessa.

Opinto-ohjausta tulee sisällyttää tutkintoon vähintään 1,5 opintoviikkoa. Opinto-ohjauksen yhteydessä korostetaan, että oppilaitoksen tulee huolehtia erityisesti niiden opiskelijoiden ohjauksesta, joilla on opiskeluvaikeuksia, poissaoloja koulutuksesta tai elämän hallintaan liittyviä vaikeuksia (Oph 2001, 75).

Metsäoppilaitoksen HOJKS:in sisältö:

- lomakkeen liitteenä ovat lausunnot ja muut kirjalliset näytöt perusteista sekä opiskelun aikana kertyvät yksityiskohtaiset opetussuunnitelmat, opiskeluohjelmat ja mahdolliset henkilökohtaiset lukujärjestykset. Liitteenä ovat myös mukautetun arvosanan * numerot tavoitteineen.
- hylätyt arvosanat ja miten ne suoritetaan
- työssäoppimisen mahdolliset tukitoimet
- opiskelijan muut mahdolliset tukitoimet

Opiskelijalle laaditusta HOJKS:ista tiedotetaan kaikille, joilla on mahdollisuus vaikuttaa sen toteutumiseen.

Käytännön järjestelyjen toteutus:

- erityisopetuksesta vastaava koordinaattori toimii esittelijänä käytännön järjestelyjen edellyttämässä päätöksenteossa
- mukautetun arvosanan antamisesta on aineenopettajan neuvoteltava erityisopetuksesta vastaavan koordinaattorin kanssa
- mukautuksen edellyttämät arvosanat antaa aineenopettaja, hän laatii myös mukautetut tavoitteet
- luokanvalvoja huolehtii tukimuotojen ylöskirjaamisesta HOJKS:ia varten oman luokkansa osalta
- hylätyistä avosanoista, koesuorituksista ja arvosanoihin vaikuttavista poissaoloista aineenopettaja tiedottaa välittömästi luokanvalvojalle.

- oppimisvaikeuksista ja normaalista poikkeavasta käyttäytymisestä on tiedotettava välittömästi luokanvalvojalle ja erityisopetuksesta vastaavalle koordinaattorille
- aineenopettaja kirjaa HOJKS:iin omassa opetuksessa antamansa tukimuodot ja niihin käytetyn ajan
- lisätyöstä tai kustannuksia vaativasta tukimuodosta on aina sovittava etukäteen erityisopetuksesta vastaavan koordinaattorin kanssa.
- yli kahdeksan tunnin tukitoimista päättää rehtori
- erityisopetuksesta vastaava koordinaattori päivittää HOJKS:it lukukausien päätyttyä

Metsäoppilaitoksessa käytettävä HOJKS-lomakkeet ovat suunnitteluohjelma Primuksesta. HOJKS 1. on virallinen asiakirja ja HOJKS 2. opettajien päivittäinen työkalu.

Opiskelun jälkeisen ajan valmistelu:

- kolmannen vuoden oppilaanohjauksen resurssi (0,5 ov) käytetään erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden osalta opiskelun jälkeisen ajan valmisteluun.
- työssäoppiminen on paras väylä valmistuvan opiskelijan työllistymiseen, kolmannen vuoden erityisopetuksen resurssista mahdollisimman suuri osa on käytettävä työssäoppimisen tukemiseen ja luoda näin edellytykset työllistymiseen.
- opintojen jälkeinen työllistymisen seuranta tehdään metsäoppilaitoksen muun seurannan yhteydessä.

4 POHDINTA

Pääsääntöisesti erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden ”hoivaaminen” on punainen vaate osalle opettajista. Erityisopettajan työ ei ole pääsääntöisesti Suomessa ei ole oppivelvollisuutta toisen asteen koulutuksen osalta, mutta koulutuksen tasa-arvoperiaatteen mukainen mahdollisuus kouluttautumiseen tarjotaan koko ikäluokalle myös toisella asteella. Toisen asteen erityisopetuksesta on säädöksiä vain ammatillista koulutusta koskevassa laissa (L630/1998) ja asetuksessa (A 831/1998). Opetussuunnitelman perusteissa korostetaan kaikkien yhdenvertaisuutta osallistua ammatilliseen koulutukseen, sekä sijoittua työhön ja yhteiskuntaan täysivertaisina jäseninä. Yhdenvertaisuuteen sisältyy integraatioperiaate, jonka mukaan erityistä tukea tarvitsevien ammatillinen koulutus toteutetaan ensisijaisesti tavallisissa ammatillisissa oppilaitoksissa samoissa ryhmissä muiden kanssa tai erityisryhmissä taikka kummassakin.

Metsäoppilaitos poikkeaa monella tavalla muista toisen asteen oppilaitoksista, oma oppilaitokseni on metsäkonealan oppilaitos. Opiskelijamme tulevat yli maakunta ja läänirajojen; periaatteesta noin 300 kilometrin säteeltä, eli lähes kaikki opiskelijat

asuvat asuntolassa (sisäoppilaitos). Nuorelle peruskoulun juuri päättäneelle asuntola-asuminen on usein alussa vaikeaa. Metsäkoneala kouluttaa pääsääntöisesti opiskelijoita yksityöskentelyyn, joka asettaa myös omat haasteensa. Työelämä (pienyrietykset) odottavat meiltä valmiita työntekijöitä, jotka vastaavat yksityöskentelynä koko ”tuotantolaitoksesta” – 300. 000 – 450. 000 €maksavasta koneesta. Metsäkonealan koulutus toisella asteella edellyttää opiskelijoilta itsenäisyyttä ja vastuuntuntoa, juuri nämä seikat aiheuttavat eniten ongelmia opiskelussa ja nuorten ohjaamisessa – monella nuorella on haaveena ”oman metsäkonelaivan kapteenin paikka” – entä se vastuu?

Metsäkonealan opiskelu ammatillisissa aineissa tapahtuu suurimmaksi osaksi pienryhmissä ja yksilöopiskeluna oikeilla työmailla, eli ”hiekkalaatikolla leikkiminen” jää vähäiseksi. Jämsänkoskella opiskelee pääsääntöisesti kolme rinnakkaista luokkaa vuositasolla. Oppilaitoksessamme ei ole pakollisten opintojen yhteistä jaksojärjestelmää – käytännön järjestelyjen vuoksi – puunkorjuun kausiluonteisuus ja koneiden määrä; koneiden pitää olla yhtäjaksoisessa käytössä (urakkasopimukset). Suurin osa opiskelijoidemme peruskoulun mukautetuista aineista on tietysti akateemisissa aineissa, jolloin eri rinnakkaisluokkien opiskelijoiden kerääminen mukautettuun opiskeluun samaan ryhmään on mahdotonta, opiskelupaikkojen fyysinen etäisyys saattaa olla kymmeniä kilometrejä (maasto-opetus). Pienen oppilaitoksen opettajaresurssit ovat myös rajalliset, joten yhdenaikaisopetus on käytännön syistä mahdotonta – äidinkielestä vastaa yksi opettaja – hän opettaa myös ammattioppilaitoksen muita opintolinjoja; muutamissa opintokokonaisuuksissa on sivutoiminen tuntiopettaja....

Toinen suuri ongelma on akateemisesti parhaiten pärjäävien opiskelijoiden ”opintojanon ” tyydyttäminen samassa ryhmässä erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden kanssa - kummatkin kärsivät.

Metsäoppilaitoksella päädyimme erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden sijoittamista erityisluokkiin, joihin on sijoitettu opiskelijoiden tasosta riippuen erityisopiskelijoita ja joinakin vuosina samaan ryhmään myös, muita tukea tarvitsevia opiskelijoita (erittäin huono opiskelumenesitys peruskoulussa, lievä lukivaikeus jen.). Ryhmäkoot ovat vaihdelleet kuudesta, kymmeneen tuentarvitsijoiden määrästä riippuen. Integrointi on aloitettu toisen opiskeluvuoden alusta ja oppimääräkohtainen ryhmäjako – erityistä tukea tarvitsevat ja muut on toteutettu tarpeen mukaan. Toisen vuoden opiskelussa ryhmäjako on toteutettu useimmiten äidinkieli; matematiikka, englanti, fysiikka, hydraulikka, sähköoppi, dieselmootorit ja ympäristönhoidon perusteet. lukuvuosi 2007 – 2008 on tarkoitus jatkaa kolmena erillisenä toisen vuoden vuosiluokkana. Syyslukukaudella 2007 pyrimme aloittamaan työ- ja käytäntöpainotteisen ensimmäisen vuosiluokan opiskelun, jossa tämän luokan opiskelijat olisivat pääsääntöisesti erityistä tukea tarvitsevia opiskelijoita. Tämä opetussuunnitelmatyö on jo käynnistynyt ja koordinoin tätä projektia. Tavoitteena on integroida kaikille pakolliset opintokokonaisuudet osittain ammatillisten perusopintojen yhteyteen ja *K5 olisi se konkreettinen minimitaso käytännössä metsäkoneen kuljettajan töihin pystyville. Käytännössä esimerkiksi ruotsin kielen käyttö ja perusteet muodostaisivat 1/3-osan opinnoista ja sanasto opiskeltaisiin ammatillisten opintojen yhteydessä.

Erityisopetussuunnitelman pitää olla oppilaitoskohtaisen opetussuunnitelman liite, koska sen on elettävä vuosittain opiskelijoiden tason ja valmius vaatimusten mukaan. Jämsän seudun ammatillisen kuntayhtymän metsäoppilaitoksessa on keskimäärin yli

kaksikymmentä erityistä tukea tarvitsevaa opiskelijaa joille on laadittu HOJKS. Opiskelijoiden erityisopetuksen suurin syy on luki-vaikkeudet, osalla on myös matemaattisia oppimisvaikeuksia, joillakin motorisia vaikeuksia ja muutama ADHD – tapaus.

Kehittämishankkeeni on helpottanut erityistä tukea tarvitsevien opiskelua, koska ongelmiin puututaan välittömästi ja heille pyritään luomaan mahdollisimman hyvät henkilökohtaiset opiskelumahdollisuudet. Keskeyttäminen heidän kohdallaan on vähentynyt ja valmistumisprosentti kasvanut. Muutama opiskelijan (joiden kanssa olimme luokanvalvojan kanssa ”repiä pelihousumme”) valmistuminen ja vakituisen työpaikan saaminen on antanut ihmeellisiä onnistumisen tunteita. Erityisopetus ei ole palkitsevaa, vaan ongelmat siirretään erityisopettajalle: ”huolehdi omistasi”. Itse olen monta kertaa miettinyt ” mikä mielenhäiriö ” sai minut lähtemään erityisopettajakoulutukseen. Jos erityisopettajien palkanlisä poistuu kevään palkkaneuvotteluissa; opiskelijat loppuvat kerralla kaikkien alojen osalta – itsekin olen monta kertaa miettinyt siirrynkö ”normaaliopetukseen” takaisin sillä - **metsäopetuksessa erityisopettaja ei saa minkäänlaista palkanlisää koulutuksesta; pelkästään haukut!**

Meidän on myös hyväksyttävä tosiasia, kaikista meille tulevista opiskelijoista ei käytännössä voi tulla metsäkoneenkuljettajia, jos opiskelijoiden omat edellytykset eivät siihen riitä – toivottavasti heistä tulee yhteiskuntakelpoisia kansalaisia, jotka voivat ”rinta rottingilla sanoa”; olen metsäkoneenkuljettaja, mutta tällä hetkellä työtön tai vielä mieluummin he työllistyvät vähän vähemmän vaativaan alan lähellä olevaan työhön!

LÄHTEET

A 831/1998. Asetus ammatillisesta peruskoulutuksesta.

A 806/1998. Asetus ammatillisen koulutuksen rahoituksesta.

A 1030/1999. Asetus viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

Ames- projekti, 2/2005. Opetushallituksen moniste.

HAMK5/2005. Opas erityisopetuksen järjestämisestä koskeva suunnitelman laadintaan, , Ammatillisen opetuskorkeakoulun julkaisuja.

Opetushallitus2001/ 77.Opetussuunnitelman perusteet.

Opetushallitus 2004. Julkisuus ja tiedonsuoja opetustoimessa, , Pirjo Vehkamäki ja Anne Tamminen-Dahlman

Opetushallitus 2005.Opas ammatillisten oppilaitosten opinto-ohjaussuunnitelman laatimiseen, Ulla Numminen

Opetusministeriö. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 1999 – 2004.

Opetusministeriö 2002.Ehdotus erityisopetuksen strategiaksi, toisen asteen ammatilliseen koulutukseen.

Opetusministeriö. Koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2003 – 2008.

Opetusministeriö 2004.Erityisopetuksen toisen asteen ammatillisen koulutuksen toimenpideohjelma.

L 630/1998. Laki ammatillisesta peruskoulutuksesta.

L 621/1999Laki viranomaisten toiminnan julkisuudesta.

LIITTEET

Liite 1, Yhteiset painotukset

Yhteiset painotukset

Koulutuksen tulee tuottaa valmiuksia, jotka lisäävät kaikilla aloilla tarvittavaa ammattisivistystä ja kansalaisvalmiuksia ja joiden avulla opiskelijat pystyvät seuraamaan yhteiskunnassa ja työelämässä tapahtuvia muutoksia ja toimimaan muuttuvissa oloissa.

Koulutuksen tulee antaa opiskelijoille valmiuksia:

- Kansainvälisyyteen, kasvun tavoitteena tulee olla, että opiskelija tulee toimeen monikulttuurisessa ympäristössä ja olla suvaitsevainen ja kielitaitoinen voidakseen osallistua opiskelija vaihtoon ja sijoittua kansainvälistyville markkinoille.
- Kestävän kehityksen edistämiseen, tavoitteena tulee olla, että opiskelija tuntee kestävän kehityksen periaatteet ja motivoituu toimimaan niiden puolesta opiskelussa, työssä ja kansalaisena. Hän tuntee ympäristömyönteiset työ- ja toimintatavat ja toimii niiden mukaisesti sekä erityisesti tunnistaa ongelmajätteen ja hallitsee niiden käsittelyn. Hän arvostaa luonnon monimuotoisuutta ja ymmärtää kestävän kehityksen taloudellisia, sosiaalisia ja kulttuurisia ulottuvuuksia, sekä osaa toimia niiden puolesta.
- Teknologian ja tietotekniikan hyödyntämisen tavoitteena tulee olla, että opiskelijalla on tietoyhteiskunnassa tarvittavat perusvalmiudet sekä edellytykset tieto- ja viestintätekniikan sekä teknologian monipuoliselle hyödyntämiselle työssä ja kansalaisena. Opiskelija osaa soveltaa uutta tekniikkaa työssään.
- Yrittäjyyden kehittymisen tavoitteena tulee olla, että opiskelijasta kehittyy oma-aloitteinen, tunnollinen ja työtään arvostava työntekijä, ammatinharjoittaja tai yrittäjä.
- Laadukkaaseen ja asiakaslähtöiseen toimintaan kehittyminen tavoitteena tulee olla, että opiskelija osaa ammattialalla tarvittavat ja yleisimmin käytössä olevat laadunhallinnan menetelmät. Hän ottaa huomioon asiakkaiden odotukset ja yksilölliset tarpeet ja hallita eri asiakaspalvelutilanteet.
- Kuluttajaosaamisen tavoitteena tulee olla, että opiskelija ottaa kuluttajalainsäädännön velvoitteet ja osaa toimia työssä ja kansalaisena kuluttajan oikeuksien, velvollisuuksien ja vastuun mukaisesti.
- Työsuojelusta ja terveydestä huolehtimisen tavoitteena tulee olla, että opiskelija osaa alansa työsuojelumääräykset ja -ohjeet ja noudattaa niitä. Hän osaa arvostaa turvallista ja terveellistä ja viihtyisää työympäristöä ja kehittää sitä. Hän osaa tunnistaa työhön ja työympäristöön liittyvät vaarat ja terveyshaitat sekä suojautua niiltä ja torjua niitä. Hän osaa suunnitella itselleen ergonomisesti

terveellisen työympäristön. Hän osaa pitää huolta omasta terveydestään ja ylläpitää työ- ja toimintakykyään.

Kaikille aloille yhteinen ydinosaaminen

Koulutuksen tavoitteena tulee olla, että opiskelijalle kehittyy seuraavia kaikilla aloilla tarvittavia valmiuksia:

- Oppimistaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmius elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen, sekä valmius arvioida omaa oppimistaan, osaamistaan ja suunnitella opiskeluaan.
- Ongelmaratkaisutaitojen kehittämiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiuksia toimia työsään ja ongelmallisissa tilanteissa joustavasti, innovatiivisesti ja uutta luovasti.
- Vuorovaikutus- ja viestintätaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijoille selviytyä erilaisista vuorovaikutustilanteista työelämässä. Opiskelija on saatava valmiudet selvittää neuvottelutilanteissa ja käyttää suullista ja kirjallista viestintää sekä tietotekniikkaa erilaisissa tilanteissa.
- Yhteistyötaitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle valmiudet toimia erilaisten ihmisten kanssa ja tiimin jäsenenä sekä olla joustava ihmissuhteissa ja ottaa huomioon toiset ihmiset.
- Eettisten- ja esteettisten taitojen kehittymiseksi koulutuksen tulee tuottaa opiskelijalle sellaiset valmiudet, että hän osaa käsitellä ja ratkaista eettisiä ongelmia ja tiedostaa oman arvonsa ja kulttuuriin perustuvia kauneusarvoja. Hän osaa toimia vastuullisesti, oikeudenmukaisesti ja tehtyjen sopimusten mukaisesti. Hän osaa noudattaa työssään ammattietiikkaa, kuten asiakkaita koskevaa vaitiolovelvollisuutta, tietosuojaa ja kuluttajalainsäädäntöä.

Metsäalan perustutkinnon ja koulutusohjelmien tavoitteet

Metsäalan perustutkinnon suorittaneella tulee olla laaja-alaiset valmiudet ja perustiedot metsäalan työtehtäviä varten, niin että hän suoriutuu metsäalan tavanomaisista perustöistä sekä oman koulutusohjelmansa mukaisista töistä. Hänen on hahmotettava oman työnsä merkitys osana metsäalan tehtäväkenttää.

Metsäalan perustutkinnon suorittaneen on tunnettava metsäluonto niin hyvin, että hän osaa työskentelyssään ottaa huomioon metsien monimuotoisuuden, tuottavuuden ja uusiutumiskyvyn turvaamisen sekä eliölajien elinympäristön säilyttämisen sekä myös työn muut ympäristövaikutukset. Hänen on osattava työskennellä taloudellisesti, tuottavasti ja asiakaslähtöisesti; hänellä on oltava myös käsitys kannattavan yritystoiminnan edellytyksistä. Hänen on osattava toimia työryhmien ja tiimien jäsenenä ja sopeuduttava työyhteisöön sekä pystyttävä toimimaan itsenäisesti ja vastuuntuntoisesti. Hänen tulee tuntea metsätalouden organisaatiot ja toiminnot sekä niiden avaintehtävät.

Metsäalan perustutkinnon suorittaneen on tunnettava omaan työhönsä liittyvät työturvallisuuden ja ergonomian vaatimukset sekä pystyttävä huolehtimaan omasta fyysisestä ja henkisestä kunnostaan. Hänellä on oltava oikea asenne työntekoon sekä valmiudet tietojensa ja taitojensa jatkuvaan kehittämiseen. Hän tuntee ja arvostaa oman ammattialansa ja lähialueensa kulttuuria sekä tulee toimeen monikulttuurisessa ympäristössä niin, että selviää myös kansainvälisillä työmarkkinoilla.

Metsäkonealan koulutusohjelmassa metsäkoneenkuljettajan tutkintonimikkeellä valmistuneen on osattava käyttää, kuljettaa ja pitää kunnossa puuntuottamiseen, -korjuuseen ja kuljetukseen käytettäviä koneita ja autoja. metsätraktorin, puutavaran valmistuskoneen tai puutavara-auton ammattitaitoiseksi kuljettajaksi tai kunnossapitäjä-asetajaksi erikoistuneelta henkilöltä edellytetään paljon itsenäistä osaamista ja ammattitaitoa, kuten tietoja ja taitoja koneiden käytöstä ja kunnossapidosta, ympäristön hoidosta ja suojelusta, metsien käsittelystä, puuntuottamisesta ja laadun hallinnasta sekä kommunikaatiosta ja viestinnästä.

liite 2. Opiskelijan arvioinnin yhteiset painotukset

Opiskelijan arvioinnin yleiset perusteet

Opetushallitus on antanut opiskelijan arvioinnin yleiset perusteet (L 630/98) ja (A811/98, 10§) perusteella.

Arvioinnilla ohjataan ja kannustetaan opiskelijaa myönteisesti omien tavoitteiden saavuttamiseen ja kehitetään hänen itse arviointi taitojaan. Opiskelijan oppimista ja työskentelyä tulee arvioida monipuolisesti (L 630/98, 25§). Opiskelijan tiedot ja taidot sekä niiden kehittyminen on arvioitava riittävän usein koulutuksen aikana ja koulutuksen päättyessä (A 811/98, 10§).

Opiskelijan arvioinnin tulee olla laadullista. Opiskelijan osaamista verrataan opintokokonaisuuksien tavoitteisiin ja niiden pohjalta laadittuihin arvioinnin kriteereihin. Keskeistä on myös opiskelijan arviointitaitojen kehittyminen. Arviointimenetelmien tulee olla monipuolisia, koska opiskelijat osaavat ilmaista osaamisensa eri tavoin. Opiskelijalla tulee olla mahdollisuus näyttää osaamisensa muutenkin kuin kirjallisesti. Erityisesti vammat, sairaudet tai niihin rinnastettavat oppimisvaikeudet, kuten lukemis- ja kirjoittamishäiriö, vaikeuttavat osaamisen kirjallista osoittamista ja tämä tulee ottaa huomioon arvioinnissa. Arviointimenetelmät valitaan sen mukaan, millaisia opetusmenetelmiä käytetään.

Opiskelijan arvioinnista päättää opintojen opetuksesta vastaava opettaja tai vastaavat opettajat yhdessä. Työpaikalla järjestettävä koulutusjaksojen arvioinnista päättävät opetuksesta vastaava opettaja ja työnantajan nimeämä henkilö yhdessä (A 811/98, 11§).

Arvioinnin tulee tukea opiskelijan myönteisen minäkuvan vahvistamista ja kasvua ammatti-ihmisenä. Arviointi perustuu opiskelijan omaan itse arviointiin sekä opiskelijan, opettajien ja työpaikkakouluttajien arviointikeskusteluun. Kun opiskelija asettaa oman työnsä ja toimintansa tavoitteet ja arvioi omaa edistymistään, hänelle kehittyy oppimaan oppimisen valmiuksia. Opiskelija oppii tiedostamaan vahvuutensa ja osaamisen alueet, joissa hänen tulee vielä kehittyä. Tämän perusteella hän voi suunnitella opintojaan.

Opiskelijalla on oikeus saada tieto arviointiperusteista ja niiden soveltamisesta häneen (A 811/98, 11§).

Oppilaitoksessa on tiedotettava kaikille opiskelijoille ja kaikille arviointiin osallistuville ennen opintojen alkamista arvioinnin periaatteista ja niiden soveltamisesta, kuten arvioinnin tehtävistä, arvioinnin kohteista, arvosanan muodostumisesta, arvosana asteikosta ja vaatimustasoista, arvosanan uusimisesta ja edeltävyys ehtoista, työssä oppimisen arvioinnista, arvioinnin oikaisemisesta, hyväksi luettujen opintojen arvioinnista, arvosanojen dokumentoinnista sekä opintokortin ja tutkintotodistuksen sisällöstä.

Arvosanat annetaan kaikista opetussuunnitelman perusteiden mukaisista opintokokonaisuuksista, myös ammatillisiin opintoihin kuuluvista vapaasti valittavista

opinnoista. Muista vapaasti valittavista opinnoista annetaan arvosana, jos opiskelija niin haluaa (A 811/98, 10§).

Oppiminen on prosessi, jossa opiskelijan osaaminen syvenee koko koulutuksen ajan. Tämän vuoksi arvosanaa annettaessa painottuu loppuvaiheen osaaminen; osaamista arvioidaan kokonaisuutena.

Työssäoppimisen arvioinnista päättää opintojen opetuksesta vastaava opettaja yhteistyössä työnantajan nimeämän henkilön kanssa (A 811/98, 11§).

Työssäoppimisen aikana osoitettu osaaminen otetaan huomioon niiden ammatillisten opintokokonaisuuksien arvioinnissa, joihin työssäoppiminen sisältyy. Arviointi perustuu vuoropuheluun, jossa myös opiskelija arvioi omaa kehittymistään ja mahdollisuuksiaan oppia sekä sitä, miten hän on saavuttanut jaksolle asetetut tavoitteet. Arvioinnin apuna voidaan käyttää työnäytteitä, näyttöjä, portfolioita, työtehtäviä, selostuksia, raportteja, selvityksiä ja oppimispäiväkirjaa.

Tutkintotodistukseen merkitään erikseen näkyviin työssäoppimisen laajuus, mutta ei erillistä arvosanaa. Työsuhteessa oltaessa työnantaja antaa työtodistuksen.

Opinnäytetyöstä annetaan erillinen arvosana ja se merkitään tutkintotodistukseen.

Oppilaitoksen opetussuunnitelmassa määrätään opinnoista, jotka opiskelijan pitää suorittaa edetäkseen opinnoissa. Opiskelijalle, joka ei ole suorittanut hyväksytysti tutkintoon kuuluvia opintoja tai haluaa korottaa saamaansa arvosanaa, tulee järjestää mahdollisuus uusintaan tai arvosanan korottamiseen (A 811/98, 12§).

Opiskelija voi kahden kuukauden kuluessa arvioinnista tiedon saatuaan pyytää opintojen etenemistä tai tutkinnon suorittamista koskevan arvioinnin uusimista. Kirjallinen pyyntö tehdään rehtorille. Uudesta arvioinnista päättää rehtori ja opiskelijan opettaja yhdessä. Oppilas voi pyytää päätökseen tai arviointiin oikaisua lääninhallitukselta (A 811/98, 15§).

Arvosana-asteikko ja arvosanojen muuntaminen

Opiskelijan hyväksytyt suoritukset arvioidaan käyttäen asteikkoa

- kiitettävä (5)
- hyvä (4-3) ja
- tyydyttävä (2-1)

Vapaasti valittavat opinnot voidaan opiskelija suostumuksella hyväksyä suoritetuiksi ilman arvosanaa (A 811/98, 10§).

Jos muualla suoritetuista opinnoista ei ole arvosanaa, voidaan järjestää erillinen näyttö. Aiemmin hankitun työkokemuksen ja muun osaamisen hyväksilukemista edistetään kehittämällä erilaisia ja helpottavia arviointimuotoja.

Todistukset

Kun opiskelija on suorittanut hyväksytysti tutkintoon kuuluvat opinnot, hänelle annetaan tutkintotodistus suoritetusta tutkinnosta. Tutkintotodistus voidaan antaa myös opiskelijalle, jonka opinnoissa on noudatettu ammatillisesta koulutuksesta annetun lain 21 §:ssä tarkoitettuja erityisiä opetusjärjestelyjä (A 811/98, 13§).

Jos opiskelija ei ole saanut kaikista opinto-ohjelmaansa kuuluvista opintokokonaisuuksista vähintään tyydyttävää arvosanaa, hänelle annetaan tutkintotodistuksen sijaan todistus suoritetuista opinnoista. Siihen merkitään arvosanojen lisäksi myös sellaisiin opintokokonaisuuksiin osallistuminen, joista opiskelija ei ole saanut hyväksytyä arvosanaa. Todistukseen kirjataan lisäksi mitä tutkintotodistuksen saaminen opiskelijalta edellyttää (A 811/98, 13§).

Erityisopetus

Erityisopetuksessa voidaan poiketa lain ja sen nojalla annetun asetuksen säännöksistä siten kuin opetussuunnitelman tai tutkinnon perusteissa määrätään (L 630/98, 20§).

Erityisopiskelijoiden arvioinnissa noudatetaan samoja periaatteita kuin muutoinkin. Silloin kun opetussuunnitelman tavoitteita on mukautettu, tästä tehdään merkintä todistukseen. Erityisopetusta saava opiskelija voi saada tutkintotodistuksen, vaikka tavoitteita olisikin mukautettu. Silloin opiskelijalla on opetuksen järjestämistä koskeva henkilökohtainen suunnitelma(HOJKS), joka noudattaa opetussuunnitelman perusteita. Mukautetuista arvosanoista tehdään alaviitteenä merkintä tutkintotodistukseen. Arviointi suoritetaan tavoitteisiin suhtautettuna, ja arvosana asteikko on sama kuin yleensä käytössä oleva. Opiskelijan on tiedettävä, että mukautetuin tavoittein suoritettu koulutus saattaa vaikuttaa jatko-opintoihin pääsyyn ja niissä menestymiseen.

Jos opinnot jäävät olennaisilta osin puutteellisiksi, annetaan tutkintotodistuksen sijasta todistus suoritetuista opinnoista. Sen liitteenä voidaan antaa selvitys siitä, mitä opiskelija parhaiten osaa.

Maahanmuuttajat

Maahanmuuttajaopiskelijoiden ja kieli- ja kulttuuriryhmien opiskelijoiden oppimistulokset arvioidaan yleensä samalla tavalla kuin muidenkin opiskelijoiden. Opiskelijan tausta ja vähitellen kehittyvä kielitaito otetaan huomioon arvioinnissa. Tietoja ja taitoja arvioidaan sellaisilla menetelmillä, että kielitaidon mahdollinen puutteellisuus ei vaikuta arvosanaa heikentävästi.